

Ing. Vladimír Vít

TELEVIZNÍ TECHNIKA

projekční a velkoplošné zobrazování

Praha 2000

ANOTACE

Kniha D je čtvrtou částí ze čtyřsvazkového díla TELEVIZNÍ TECHNIKA a vychází postupně jako 4. publikace po knihách B, C a A.

Je rozdělena do tří různých částí zpracovávajících rozdílnou látku ze tří oblastí televizního přenosového řetězce.

V úvodu první části (D1) pojednávající o projekčním a velkoplošném zobrazování se probírají fyzikální základy optiky. Pak následuje popis televizorů se zadní projekcí a to s obrazovkami i s kapalnými krystaly. Dále se uvádějí televizní projektory pro přední projekci a to se třemi objektivy (obrazovkové) i s jedním objektivem (s kapalnými krystaly). Na ně navazuje digitální zrcátková projekce, jakož i projekce laserovým paprskem a zařízení s prostorovým zesilovačem světla. Výklad je věnován i velkoplošnému zobrazení pomocí plasmové obrazovky a mozaikových projekčních stěn (Jumbotronu). Uvádí se i starší projekční systém Eidophor a na závěr také stav vývoje prostorové reprodukce obrazu.

Druhá část (D2), která vychází odděleně od první části (D1), se zaměřuje na televizní studiovou techniku. Seznamujeme se v ní se zpracováním obrazového signálu v televizním studiu, s digitálními formami přenosu a s kompresí obrazových signálů. Pojednání o studiovém zařízení pak pokračuje popisem kamer včetně snímání z filmu, dále pak režijním zpracováním vysílaných pořadů včetně virtuálního studia, popisem synchronizace a formátů magnetického záznamu. V článku o studiových měřicích metodách se uvádí význam vysílání měřicích řádků.

Třetí část (D3) rovněž zvlášť vydávaná pojednává o přenosu televizního signálu mezi studiem a místem příjmu. Týká se to směrových (rádio-reléových) spojů, a to pozemních i družicových, pevných i pohyblivých. Následuje pojednání o zemských vysílačích analogového i digitálního signálu (DVB-T) i o konstrukci družicových transpondérů včetně typů vysílačích elektronek. V dalších článcích se popisují vysílačí antény a jejich napáječe, jakož i televizní převaděče a opakovače.

Kniha D1 je určena servisním technikům z oboru reprodukce obrazu projekčními a velkoplošnými zařízeními, knihy D2 a D3 pak technikům obsluhujícím televizní studiová a vysílačí zařízení. Všechny tři části knihy D zaujmou i všechny zájemce a studující obor sdělovací techniky.

Ing. Vladimír Vít

TELEVIZNÍ TECHNIKA - projekční a velkoplošné zobrazování

Bez předchozího písemného svolení nakladatelství nesmí být kterákoli část kopírována nebo rozmnožována jakoukoli formou (tisk, fotokopie, mikrofilm nebo jiný postup), zadána do informačního systému nebo přenášena v jiné formě či jinými prostředky.

Autor a nakladatelství nepřejímají záruku za správnost tištěných materiálů. Předkládané ilustrace jsou zveřejněny bez ohledu na případné patenty třetích osob. Nároky na odškodnění na základě změn, chyb nebo vynechání jsou zásadně vyloučeny.

Veškerá práva vyhrazena.

© Ing. Vladimír Vít, Praha 2000

Nakladatelství BEN - technická literatura

Ing. Vladimír Vít: Televizní technika - projekční a velkoplošné zobrazování

BEN - technická literatura, Praha 2000

ISBN 80-86056-74-0

PŘEDMLUVA

Vážený čtenáři,
pojednání o reprodukci televizního obrazu pozorovaného divákem by nebylo úplné, kdybychom se nevěnovali velkoplošným zobrazováním určeným pro větší počet diváků. Tento druh obrazové informace jakožto poslední článek v televizním přenosovém řetězci i jako monitor počítačových zpracování či reprodukcí 3D nabývá v poslední době významu, takže je předmětem intenzivního výzkumu.

Klasické komerční televizory s vakuovými obrazovkami poskytují maximální úhlopříčku obrazu 70 cm, výjimečně 90 cm. Po ustálení konstrukce těchto televizních přijímačů se v poslední době vývoj zaměřil na reprodukce obrazu s úhlopříčkou větší než 1 m. Vynucuje si to široké využití nejen poskytovat velké televizní obrazy, ale hlavně zobrazovat informace pro větší počet lidí, ať již na přednáškách, konferencích či při řízení dopravy na ulicích, nádražích a letišťích nebo přenášet sportovní obrazové scény na velkých stadionech. O tom se přesvědčujeme i při návštěvě různých výstav, kde nás upoutají dělené obrazové stěny se zadní projekcí ve velkých halách či malé přímé projektor s kapalnými krystaly v menších předváděcích firemních stáncích. Tyto projektor jsou obvykle multiscanové monitory počítačů předávajících informace např. z disků CD. V poslední době nalézáme na těchto výstavách ploché plasmové panely s velkými obrazy s úhlopříčkou až 1,5 m.

Proto je obsahem této části knihy D popis funkce velkoplošných a projekčních zařízení. Pro hlubší pochopení obrazové projekce všeho druhu zde podáváme teoretické výklady z optiky. Úvodní část věnujeme popisu čočkových soustav tvořících hlavní součást projektoru, tj. objektivu. Projektor s kapalnými krystaly i prostorové zesilovače světla vyžadují vybrané statě o polarizaci světla a o principu dichroických zrcadel.

Po teoretické úvaze o geometrické optice a polarizaci se věnujeme projektorům s přední i zadní projekcí a to s vakuovými obrazovkami i s kapalnými krystaly. V další části knihy se popisují ostatní druhy projekce, tj. zrcátkové, laserové i projekce s prostorovými zesilovači světla. Samostatnou část tvoří skládané projekční stěny ať již s dílčími projektor se zadní projekcí při středně velkých stěnách nebo i velkoplošné mozaikové stěny (Jumbotron a ostatní stěny s jednotkami LED).

Z úcty k průkopnickým snahám o velkoplošné zobrazování televizních programů se zmiňujeme také o starším nákladném projekčním systému Eidophor s dutým zrcadlem. Rozvoj počítačové techniky a nová technologie plochých plasmových obrazovek usnadňují vývojové práce na třírozměrné reprodukci obrazu. Proto o ní uvádíme na závěr krátký přehled. Snahou autora i nakladatelství knihy bylo maximálně aktualizovat údaje o popisovaných zařízeních při konečné redakci.

Na závěr této předmluvy bych chtěl poděkovat předně nakladatelství BEN – technická literatura vedenému panem Liborem Kubícou za pokračování ve vydávání seriálu Televizní technika dokonalou a tím nákladnou barevnou formou. Zásluha o to i můj dík patří i obětavému kresličovi panu Jaroslavu Duškovi a panu Davidu Nováčkovi za vynikající redakční zpracování knihy. Nemenším díkem za technickou dokumentaci jsem povinován firmám zabývajícím se projekčním a velkoplošným zobrazováním (Sony, Schneider, Philips, AV Media). Zvláště velkou podporu mi poskytly firmy Sony Czech a AV Media, zejména vstřícný přístup jejich technických pracovníků, kteří upřesnili a doplnili názvy a data popisovaných zařízení. Zásluhu na poskytnutí vhodné literatury má České vysoké učení technické v Praze, kde zvláště děkuji doc. ing. Emilu Košťálovi, Csc. Děkuji i panu Luďkovi Minaříkovi a ing. Petru Kubovi za přisun zahraniční literatury.

OBSAH

	Předmluva	5
	Obsah	6
1.0	VÝVOJ VELKOPLOŠNÉHO ZOBRAZOVÁNÍ	9
2.0	ZÁKLADY OPTICKÉHO ZOBRAZOVÁNÍ	12
3.0	GEOMETRIE OPTICKÉHO ZOBRAZOVÁNÍ - PAPERKOVÁ OPTIKA	17
3.1	Vztahy mezi prostorem předmětovým a obrazovým	18
3.2	Definice hlavních rovin, hlavních bodů a uzlových bodů	22
3.3	Konstrukce obrazu k danému předmětu	24
3.4	Centrované optické soustavy	24
3.5	Paprsek procházející kulovým rozhraním dvou různých prostředí	26
3.6	Tlustá čočka	28
3.7	Tenká čočka spojka	33
3.8	Tenká čočka rozptylka	35
3.9	Centrovaná soustava tenkých čoček	35
3.10	Vady čoček	40
3.10.1	Chromatická vada a její odstranění	41
3.10.2	Sférická vada (aberrace)	42
3.10.3	Astigmatismus, tvarové zkreslení a zklenutí obrazu	43
3.11	Duté kulové zrcadlo	44
3.12	Dichroické zrcadlo - interference v tenké vrstvě	46
3.13	Polarizace světla	47
3.13.1	Základní vlastnosti polarizovaného světla	47
3.13.2	Odraz a lom rovinné vlny v izotropním prostředí	50
3.13.3	Šíření světla v anizotropním prostředí	51
3.13.4	Dvojlom	52
3.13.5	Opticky aktivní látky	55
3.13.6	Polarizační zařízení	56
3.13.7	Elektrooptické vlastnosti kapalných krystalů	57
3.13.8	Modulátory intenzity světla	57
3.13.8.1	Modulátory s fázovou destičkou	57
3.13.8.2	Modulátory se stočenými kapalnými krystaly	59
4.0	ZAŘÍZENÍ S VAKUOVÝMI PROJEKČNÍMI OBRAZOVKAMI	60
4.1	Projekční televize se Schmidtovou optikou	60
4.2	Promítání ze stínítka tří projekčních obrazovek na oddělenou odraznou plochu	63
4.2.1	Základní požadavky na umístění a polohu projektoru staršího typu	64
4.2.2	Projekční plocha	67
4.2.3	Projekční obrazovky	70
4.2.3.1	Základní vlastnosti	70
4.2.3.2	Jas projekční obrazovky	70
4.2.3.3	Ochrana proti rentgenovým paprskům	71
4.2.3.4	Speciální úpravy projekční obrazovky pro zvýšení jasů a kontrastu optickou vazbou	72
4.2.4	Objektiv projekčních obrazovek	75
4.2.5	Nastavení fokuzace (zaostření) obrazu na projekční ploše	77

4.2.5.1	Vychylovací a konvergenční jednotka	79
4.2.5.2	Fokuziční jednotka	79
4.2.5.3	Seřizování 4 a 2pólovými magnetovými kroužky	81
4.2.5.4	Nastavení magnetické fokuzace a dynamické 4pólové soustavy AQP a DQP	82
4.2.6	Odstranění zkreslení obrazu na projekční ploše následkem různě šikmé projekce třemi obrazovkami	86
4.2.6.1	Jednoduchá nastavení geometrických zkreslení analogovými obvody	86
4.2.6.2	Nastavení konvergence, tj. krytí obrazů R, G, B v projektoru Sony	91
4.3	Zadní projekce na průsvitné stínítko třemi projekčními obrazovkami	97
4.3.1	Optické uspořádání	97
4.3.2	Průsvitné stínítko pro zadní projekci	97
4.3.2.1	Fresnelova čočka	98
4.3.2.2	Čočková (lentikulární) drážkovaná deska	102
4.3.3	Korekce nerovnoměrného rozložení jasu na stínítku	105
4.3.4	Konvergence obrazů při zadní projekci	107
4.3.4.1	Příklad na analogové nastavení krytí	107
4.3.4.2	Postup při analogovém nastavování konvergenčí	114
4.3.4.3	Příklad na zapojení pro digitální nastavení geometrie a konvergenčí v zařízení se šasi RX-1 Sony	117
4.3.4.4	Postup při digitálním nastavování geometrie a konvergenčí v zařízení se šasi RX-1	121
4.3.5	Ochrana obrazovek proti poškození stínítka	121
5.0	PROJEKTORY S KAPALNÝMI KRYSTALY LCD	124
5.1	Panel LCD	125
5.2	Uspořádání projektoru s kapalnými krystaly	129
5.3	Zapojení a způsob činnosti obvodů pro zobrazení LCD	134
5.3.1	Přeměna řádkování	134
5.3.2	Rozšíření vertikálního okénka	139
5.3.3	Korekce gama	140
5.3.4	Budicí stupeň pro panely LCD	143
5.3.5	Zapojení a činnost obrazového panelu LCX007CL	148
5.3.6	Časovací generátor	152
5.4	Nastavení obrazu v projektoru LCD	157
6.0	STĚNY S TELEVIZNÍMI PROJEKTORY	157
6.1	Princip rozdělení promítaného obrazu do jednotlivých částí stěny	158
6.2	Zapojení a funkce paměti pro rozdělení obrazu	160
6.3	Proměnné řízení skladby obrazových stěn	162
6.4	Zvláštnosti reprodukce na obrazových stěnách	163
7.0	PLASMOVÉ OBRAZOVKY	164
7.1	Plasmatron firmy Sony	165
7.2	Plasmová obrazovka firmy Fujitsu	168
7.2.1	Podstata ryzí plasmové obrazovky	169
7.2.2	Vytvoření obrazu	171
7.2.3	Řízení jasu	172
8.0	REFLEXNÍ ZRCÁTKOVÉ PROJEKTORY DLP	174
8.1	Základní vlastnosti	175
8.2	Sestava zrcátkové buňky DMD	175

8.3	Funkce zrcátkové buňky DMD	178
8.4	Elektrické zapojení zrcátkového panelu	182
8.5	Druhy zrcátkové projekce	183
8.5.1	Jednočipový mód	183
8.5.2	Tříčipový mód	184
8.5.3	Dvoučipový mód	185
9.0	LASEROVÁ PROJEKCE	186
9.1	Akusticko-optický modulátor	188
9.2	Laserové zdroje světelných paprsků	189
9.3	Řádkování se zrcadly na bubnu	192
9.4	Projekce na nerovné plochy	195
9.5	Neobvyklé použití laserové projekce	196
10.0	AKTIVNÍ MOZAIKOVÉ ZOBRAZOVACÍ PLOCHY	198
10.1	Složení jednotek Trini-lite	202
10.2	Elektrické zapojení jednotek Jumbotronu	207
10.3	Přívod signálů na zobrazovací plochu Jumbotronu a jejich ovládání	212
10.3.1	Obrazová řídicí jednotka ICU	214
10.3.2	Sekce řízení obrazu ICS	215
10.3.3	Ovládání sekce ICS v řídicí jednotce ICU	217
11.0	SYSTÉM EIDOPHOR A SYSTÉMY SE ZESILOVAČI SVĚTLA ILA	218
11.1	Systém Eidophor	218
11.2	Zařízení s prostorovými světelnými zesilovači ILA - reflexní projektor R-LCD ...	219
11.2.1	Princip prostorového světelného zesilovače	220
11.2.2	Konstrukce barevného projektoru se zesilovači ILA	222
11.2.2.1	Projektor se třemi objektivy	223
11.2.2.2	Projektor s jedním objektivem	224
12.0	STEREOSKOPICKÉ ZOBRAZENÍ 3D	226
12.1	Princip prostorového vidění a zobrazení	226
12.2	Stereoskopické zobrazení 3D s použitím brýlí	227
12.3	Stereoskopické zobrazení bez brýlí	229
12.4	Stereoskopické zobrazení se sledovačem polohy hlavy (očí)	232
12.5	Prostorové zobrazení při přední a zadní projekci	235
12.5.1	Prostorové zobrazení při přední projekci	235
12.5.2	Prostorové zobrazení se zadní projekcí	237
Dodatek	.....	240
13.0	MĚŘENÍ SVĚTELNÉHO TOKU METODOU ANSI	240
14.0	POČÍTAČOVÉ ZOBRAZOVACÍ FORMÁTY	240
15.0	ZVĚTŠENÍ SVĚTELNÉ ÚČINNOSTI PROJEKTORŮ LCD	241
16.0	STĚNY S DIODAMI LED	243
Závěr	.....	244
Literatura	.....	245
Rejstřík	.....	247
Opravy chyb v knize A „Televizní technika - přenosové barevné soustavy“		250
OBRAZOVÁ PŘÍLOHA - Příklady využití prezentačních a projekčních technologií		251
PREZENTACE FIREM A VÝROBKŮ		269